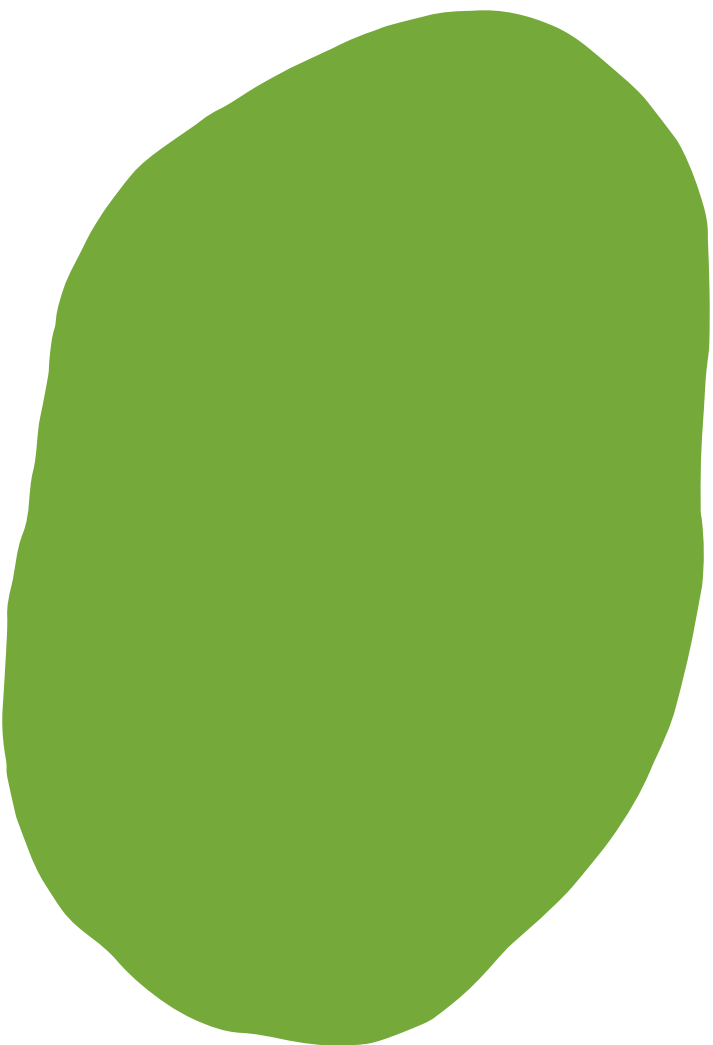

Marthe Kerkwijk

**BEVALLEN
VAN EEN
JACKFRUIT**

Hoe we moeders
manipuleren

Marthe Kerkwijk

DOORDENKERS

BEVALLEN VAN EEN JACKFRUIT

Hoe we moeders
manipuleren

INHOUD

- 7 Aan mijn dochter
- 11 Prachtspul, dat remifentanil
- 14 Puf zoals je kunt willen dat iedereen puft
- 17 ‘AAAAAAAAAAAA!’
- 22 Zwelgen in mijn oerkrachten
- 30 ‘Ik hoef geen autonomie. Spuit mij maar plat’
- 34 Autonomie is geen mindset
- 39 Sociale autonomie in de kraamkamer
- 46 Geweld
- 49 Je moet iets van je leven maken
- 55 Meervoudigheid als superkracht
- 60 De heilige drie-eenheid
- 65 Endorfineroes
- 70 Manipulatie
- 73 Ongefilterde zuivelmarketing
- 76 Bevallen van een jackfruit
- 83 Autonomie op het bevallingsaltaar
- 90 Autonomie is geen taart
- 94 Noten

AAN MIJN DOCHTER

Ze zeggen dat er geen intiemere band is dan de band tussen jou en mij, de band tussen moeder en kind. Dat is vanzelfsprekend, zou je zeggen, want ooit was je zelfs onderdeel van mijn lichaam. Maar hoe intiem onze band ook is, toch heb ik mij vaak afgevraagd in hoeverre die band echt van ons is. Al vanaf een vroeg stadium in de zwangerschap ontdekte ik dat er derden zijn die zich met ons willen bemoeien, en dan bedoel ik niet je vader – die maakt deel uit van onze intieme kring. Ik bedoel anonieme derden: de staat en de medische instituties, de samenleving en het bedrijfsleven.

Ik schrok van deze bemoeienis. Natuurlijk had ik het kunnen weten. Ik was op de hoogte van de manier waarop het patriarchaat probeert alles omtrent voortplanting te controleren. Ik had feministische filosofie gelezen. Ik wist het, en toch verraste het me.

Wat me verraste was de tegenstrijdigheid die ik voelde tussen enerzijds de overweldigende hoeveelheid keuzemogelijkheden die ik kreeg voorgeschoteld en anderzijds het verstikkende gevoel over geen van die keuzes daadwerkelijk vrij te kunnen beslissen. Er was niemand die me dwong, niemand die me vertelde wat ik moest doen. ‘Het is jouw beslissing, het is helemaal aan jou, niets moet, alles mag,’ hoorde ik telkens. Maar ondertussen werd me wel te verstaan gegeven dat als ik de verkeerde keuze zou maken, dat ik dan verantwoordelijk zou zijn voor de gevolgen, zoals een pijnlijke bevalling, een frustrerende ouderschapservaring of schade aan jouw fysieke of mentale gezondheid. Ook werd me te verstaan gegeven dat wat ik ook deed, ik nooit goed genoeg was toegerust om een goede keuze te maken.

Hoeveel ik ook las, er altijd een expert was die beter wist wat goed is voor mij en voor jou. Hoeveel ik ook kocht, er altijd wel een product of een dienst was die ik nog niet had aangeschaft, waardoor mijn uitrusting niet compleet was. Hoeveel ik ook deed, er altijd dingen waren die ik achterwege had gelaten, waardoor ik nalatig was. Kortom: mijn eenvoudige menselijke tekortkomingen kwamen er meestal op neer dat ik een slechte moeder zou zijn.

Ik schrok van de alomtegenwoordigheid van dat verhaal, maar ook van de felheid van het tegengeluid. Ook dat verhaal begon met ‘niets moet, alles mag, en elke keuze is aan jou’, maar suggereerde vervolgens dat elke keuze dan ook automatisch de juiste was, ongeacht wat ik deed. Omdat het er niet toe deed en mijn handelen triviaal was, of omdat ik over een mysterieuze aangeboren kennis of instinct zou beschikken dat er als vanzelf voor zou zorgen dat ik hoe dan ook het juiste zou doen. Ik schrok van de aantrekkingskracht van dat verhaal. Meer dan eens kwam ik in de verleiding het te geloven, maar inmiddels vind ik ook dat verhaal gevaarlijk. Ik beschik namelijk niet over zo’n instinct en mijn handelen is allesbehalve triviaal.

Waar ik vooral van schrok is dat ik op een gegeven moment niet meer goed wist welke gedachten van mij waren. Ik voelde me een speelbal van het getrek en geduw tussen deze tegenstrijdige verhalen, die hun strijd ook in mijn hoofd uitspeelden. Ik schrok daarvan omdat ik mezelf altijd heb gezien als iemand die goed weerstand kan bieden tegen sociale druk. Ik heb altijd goed geweten wie ik ben en wat ik wil, ik zag mezelf als een autonoom individu, wat dat ook moge zijn. Maar toen ik zwanger werd was het alsof mijn autonomie, mijn vermogen om met zelfverzekerdheid mijn leven te sturen, mijn vermogen om verantwoordelijkheid te nemen voor handelingen die ik als de mijne kan beschouwen, door kleine, onzichtbare monstertjes werd aangevreten.

Een goede vriendin zei: ‘Ik ben benieuwd wat het krijgen van een kind in filosofische zin met jou zal doen.’

Destijds dacht ik, ietwat arrogant: vast niet zoveel, want ik heb mijn filosofische standpunten goed gewogen en doordacht. En inderdaad, het is niet zo dat ik voorheen een aanhanger was van Kant en nu van Nietzsche, of zoiets. Maar toch ben ik veranderd in mijn denken. Ik merkte dat ik me steeds vaker afvroeg hoe je tijdens je zwangerschap, bevalling en het eerste jaar als ouder enige autonomie, enige regie over je eigen lichaam, leven en relaties kunt bewaren. Ik merkte dat ik ging nadenken over wat autonomie eigenlijk betekent, wat de waarde ervan is en wat ervoor nodig is om het te beschermen. Ik ging op zoek naar manieren om mij weer weerbaar te maken tegen die monstertjes.

Het voelde als een strijd, mijn autonomie bewaren tijdens mijn zwangerschap, bevalling en gedurende het eerste jaar van jouw leven. Een strijd met ethische en politieke aspecten die niet alleen mijn strijd is, maar alle berende mensen aangaat, en zelfs iedereen die ooit geboren is. Want net zoals jouw leven uit het mijne is voortgekomen, is jouw autonomie voor een groot deel afhankelijk van de mijne. Dus voorheen, als ik nadacht over de filosofie van persoonlijke autonomie, dan dacht ik vooral aan mijn autonomie (of gebrek daaraan). Maar nu heeft alles wat ik denk over autonomie, en hoe ik daarnaar handel, gevolgen voor jouw autonomie.

Persoonlijke autonomie is geen persoonlijke zaak. Toen jij geboren werd, en ik dus lag te bevallen, dacht ik aan alle vrouwen van alle generaties voor mij die ook een kind op de wereld hadden gezet, helemaal terug tot aan de eerste die zei: 'Ik leg geen ei meer, ik ga het gewoon eens levend proberen te baren.' En ik dacht aan alle vrouwen van alle generaties na mij die dat nog zouden doen, tot aan de laatste die zal zeggen: 'Ik vertik het. Dan sterft de mensheid maar uit.' Ik dacht aan alle vrouwen in alle uithoeken van de wereld die in sterk uiteenlopende omstandigheden een kind op de wereld hebben gezet. Ik voelde, in mijn barensoed, een enorm sterke solidariteit met al die mensen. Later dacht ik terug aan

hen, en hoe zij proberen iets van hun leven te maken ondanks de monstertjes die hun autonomie aanvreten, die voor al die vrouwen ook weer enorm verschillen. Ook zij hebben gestreden, grenzen opgerekt, hun wil doen gelden, hun stem laten horen, waardoor omstandigheden veranderden voor barenden na hen.

Misschien zet jij later een kind op de wereld of breng je een kind groot, misschien ook niet. Hoe dan ook: ik heb, zoals zoveel ouders doen, nagedacht over hoe ik je kan beschermen tegen de monsters die mij hebben belaagd. Wat is autonomie? Wat is het waard? Welke bescherming verdient het? En hoe kunnen we dat doen? Over deze vragen wil ik je vertellen.

PRACHTSPUL, DAT REMIFENTANIL

‘Ik hecht vooral veel waarde aan mijn autonomie,’ laat ik mijn verloskundige optekenen in het bevalplan. Op een website voor zwangeren heb ik namelijk gelezen dat verlies van autonomie de grootste oorzaak is van een traumatische bevalling. Bovendien: autonomie, wie wil dat niet? Autonomie, dat is iets goeds. Autonomie, daar willen we graag zoveel mogelijk van hebben. Iemand met veel autonomie kan op bewondering rekenen; iemand met weinig autonomie op medelijden. De verloskundige, we noemen haar voor het gemak Marlies,¹ knikt instemmend. Ze zal erop toezien dat men mijn autonomie gedurende de bevalling respecteert. ‘Wil betrokken worden bij beslissingen,’ typt ze er voor de zekerheid nog bij. ‘Verder wil ik geen pijnstilling tenzij ik daarom vraag, en geen medische ingrepen die niet nodig zijn, maar natuurlijk wel als ze wel nodig zijn,’ voeg ik toe. ‘Verstandig,’ knikt Marlies, al typend.

Het is midden in de nacht en ik ben uitgeput na bijna vierentwintig uur weeën, die elkaar snel, bijna zonder pauze, opvolgen. De ontsluiting vordert niet. De verloskundige van het ziekenhuis, laten we haar Leila noemen, geeft me twee opties ter overweging: 1) een shot weeënopwekkers, synthetische oxytocine, waardoor de weeën heviger worden en de ontsluiting hopelijk vordert, of 2) geen ingreep, en voortgaan op dezelfde wijze, met de verwachting dat het nog wel een tijdje kan duren. Ik begrijp de opties goed. Ze komen neer op: 1) heviger pijn, maar ik ben er sneller van af, of 2) dezelfde pijn, maar het duurt nog langer.

‘Wat wil je dat we doen?’ vraagt ze, maar ik antwoord niet.

Ik kan niet kiezen. Beide opties lijken mij even ellendig en mij vragen daartussen te kiezen is een wrede grap. Ik wil geen keuzes meer hoeven maken, ik heb daar de puf niet meer voor. Ik sta op het punt te zeggen ‘Doe maar gewoon wat,’ maar ineens is daar Marlies:

‘Ik denk dat we toe zijn aan een beetje perspectief.’

Briljant! Perspectief is inderdaad precies wat ik mis.

Ze zegt het tegen Leila, maar kijkt mij aan. Een seconde lang kijken we elkaar aan, de twee verloskundigen en ik. We wachten. Ik wacht op perspectief, maar Leila en Marlies wachten op iets van mij, maar ik weet niet goed wat. Ik begin te vermoeden dat ‘Ik denk dat we toe zijn aan een beetje perspectief’ bedoeld was als een soort cue. Een regel in een filmscript waaraan ik moet herkennen dat ik nu aan de beurt ben om de door mij ingestudeerde regels te zeggen. Maar ik heb het script nooit ingezien. Ik kan me niet herinneren dat we deze scène geoefend hebben tijdens de bevalcursus. Wat verwachten ze nu van me? Dan ineens valt het kwartje: ‘perspectief’ is een codewoord voor ‘pijnstilling’. Ik weet ineens wat mijn personage in de film nu moet zeggen.

‘Hebben jullie ook pijnstilling?’

Ik zie Leila en Marlies ineens ontspannen. Zo van: hè hè, ze heeft het godzijdank begrepen. Zij kennen blijkbaar wel het script uit hun hoofd en de opname van deze scène kan gewoon verdergaan.

Marlies leunt achterover, want Leila, de klinisch verloskundige, is aan de beurt om haar regels op te lepelen: ‘We hebben remifentanil. Dat krijg je via een infuus, het werkt meteen er is geen anesthesist voor nodig.’

‘Doe maar’, zeg ik, ennnn... *cut*, zegt de regisseur, de scène is voorbij. In de volgende zie je me tussen de weeën door lachen om mijn vriend die naast het bed staat te huilen om mijn leed, terwijl hij mij appelsap toedient met een rietje.

Twee weken later komt Marlies op huisbezoek. Ze vraagt hoe ik terugkijk op de bevalling. Ik vraag waarom niemand mij gewoonweg pijnstilling aanbood, waarom die

hint over perspectief? ‘Omdat het belangrijk is dat jij erom vraagt. Dat het initiatief van jou uitgaat. Uit oogpunt van je autonomie willen we daarin zo min mogelijk sturen.’

‘Als er ooit een tweede komt’, zeg ik, ‘dan hoeft ik geen autonomie. Spuit mij maar gelijk plat. Prachtspul, remifentanil.’

Sindsdien laat de vraag ‘Wat is autonomie?’ mij niet los. Is de keuze voor pijnstilling een meer autonome keuze als ik daar uit eigen initiatief om vraag, zonder op het idee te zijn gebracht door een verloskundige? Als een verloskundige mij bij aankomst in het ziekenhuis zou hebben verteld dat remifentanil tot de mogelijkheden behoort, zou mijn keuze om daar gebruik van te maken dan minder autonoom zijn? Kan ik onder invloed van remifentanil eigenlijk nog autonome beslissingen nemen? Verstaan Leila, Marlies en ik hetzelfde onder ‘autonomie’? En waarom vinden we autonomie alle drie eigenlijk zo belangrijk?

**'HET VOELDE ALS EEN STRIJD,
MIJN AUTONOMIE BEWAREN
TIJDENS MIJN ZWANGERSCHAP,
DE BEVALLING EN GEDURENDE
HET EERSTE JAAR VAN JOUW LEVEN.'**

Als filosoof Marthe Kerkwijk zwanger wordt, is het alsof haar vermogen om zelfverzekerd haar leven te sturen door onzichtbare monstertjes wordt aangevreten. Anderen bemoeien zich met haar en haar toekomstige kind. Niet zozeer goedbedoelende burens of familieleden, als wel medische instituties en het bedrijfsleven.

Moeder worden blijkt geen privézaak, maar een ethische en politieke kwestie. Daarin speelt persoonlijke autonomie een sleutelrol. Kerkwijk geeft een nieuwe invulling van dit begrip, waarmee aanstaande moeders zich beter kunnen wapenen tegen maatschappelijk onrecht.